

Innvandrerentreprenørskap i distrikts-Norge:

Funn fra en studie i Finnmark

Presentasjon den 14. november 2014

Mai Camilla Munkejord

Uni Research Rokkansenteret, Bergen og
UiT, Norges arktiske universitet

arctic glasstudio

Mai: Hvor mange var det snakk om?

Daniela: Det var noen hundre. De bare forsvant! Og det som kanskje enda mer spesielt var at folk sendte de ut av Berlevåg til familie og venner rundt omkring med hilsenen: «Se, dette er laget i Berlevåg!»

Mai: Så folk var stolte?

Daniela: Ja! Og det ga oss et vanvittig godt forhold til folk i bygda.

Det finnes ikke et lokalsamfunn i verden som har mer glasspynt i husene sine enn her i Berlevåg!

Denne presentasjonen er skrevet basert på en større kvalitativ studie gjort i Finnmark innenfor rammen av prosjektet

Border-crossing business activity in the Barents Region:
Understanding the drivers and barriers for transnational entrepreneurship (Finansiert av RFF Nord, 2012-2015, ledet av Einar Rasmussen, Universitetet i Nordland)

Jeg har i prosjektperioden også tilknytning til
Mobile Lifestyles: Perspectives on Work Mobilities and Gender in the High North (Finansiert av NFR, 2012 – 2016, ledet av Siri Gerrard, Universitetet i Tromsø, NAU)

Bakgrunn

Et økende antall innvandrerkvinner og innvandrer menn starter egne bedrifter i forskjellige “utkantstrøk” både i Norge og i andre vestlige land, først og fremst på grunn av den økende innvandringen til mer rurale steder og regioner.

Men, både nasjonalt og internasjonalt er det gjort svært lite forskning på innvandrerentreprenørskap utenfor storbyene.

Dette kunnskapshullet trigget meg til å finne ut mer om temaet gjennom å gjøre en studie om det vi på engelsk kaller IMMIGRANT RURAL ENTREPRENEURSHIP.

I dette innlegget vil jeg presentere noen funn fra denne studien gjennom å svare på følgende:

- **Hva er årsakene til at innvandrere starter egen virksomhet (i Finnmark)?**
- **Hvordan har partneren/ ektefellen og deres nåværende bosted bidratt til å forme deres opplevelser?**
- **Og hvilken rolle kan det offentlige ta for å legge bedre til rette for entreprenørskap blant den økende innvandrerbefolkningen i ulike regioner i Norge?**

Geografisk kontekst

Finnmark grenser til Finland og Russland i øst. Fylket har i tillegg til den norske og samiske befolkningen over svært lang tid også hatt finske / kvenske og russiske minoritetsgrupper

Finnmark er nesten like stort som Danmark, og har ca 75000 innbyggere

Etter tiår med negative tall har befolkningen siden 2007 stabilisert seg, først og fremst grunnet innvandring. I 2012 var det 6773 innvandrere i Finnmark. Dette utgjør 9.2% av befolkningen, noe under landssnittet

Andelen selvstendig næringsdrivende i Finnmark er litt under landssnittet: i Finnmark: ca 4 %
Blant innvandrere i Finnmark: 3.2 %

Teoretisk rammeverk

To modeller har dominert litteraturen om innvandrereentreprenørskap:

- den ene modellen argumenterer for at enkelte innvandrergupper har en særlig kulturell disposisjon for å drive entreprenørskap
- mens den andre modellen særlig legger vekt på strukturelle hindringer og muligheter i det lokale arbeidsmarkedet i mottakskonteksten (vertslandet)

Teoretisk rammeverk

5M framework (Brush, de Bruin and Welter 2009)

- Innebærer at entreprenøren trenger tilgang ikke bare til *market*, *money* og *management*, men at også det forfatterne kaller *motherhood* og *meso/macro environment* har innflytelse på avgjørelser og erfaringer knyttet til oppstart av en virksomhet
- I min studie har jeg særlig lagt vekt på å undersøke betydningen av de to siste M-ene, *motherhood* og *meso/macro environment*, som jeg foretrekker å kalle betydningen av ***familie og stedlig (rural) kontekst***.

Brush, C. G., de Bruin, A., & Welter, F. (2009). A gender-aware framework for women's entrepreneurship. *International Journal of Gender and Entrepreneurship*, 1(1), 8-24.

- *Fokus på familien:* innebærer at jeg ikke ser på entreprenøren som en enslig satelitt, men som et familiemedlem, og at jeg derfor studerer entreprenørskap og avgjørelsen om å starte eller ikke starte en virksomhet som et *familieanliggende*.
- *Fokus på stedlig kontekst:* innebærer at jeg har sett på stedet hvor innvandrerene bor, og undersøkt tema som det lokale arbeidsmarkedet, tilhørighet, lokale og transnasjonale nettverk og innvandrernes opplevelser av lokalsamfunnet og hvordan slike faktorer bidrar til å utforme bedriftsoppstart og opplevelsen av å være selvstendig næringsdrivende på et bestemt sted.

Kort om metode

- Jeg gjorde feltarbeid i Finnmark 2012. Dette inkluderte bedriftsbesøk og **dybdeintervjuer** med til sammen 29 innvandrere som hadde startet egen virksomhet. Oversikt over hovedinformantene:

Mode of entry	Number	Sex	Regions of origin
Love migrants	13	All women	Russia, Eastern Europe and Asia
Refugees	5	All men	Africa and Asia
Lifestyle migrants	9	4 m, 5 w	Western Europe mainly
Mixed background	2	women	Russia

Informantene hadde startet en rekke forskjellige bedrifter

- Men hvorfor?

Hvorfor entreprenørskap?	Navn/ alder/ opprinnelse
Entreprenørskap for å unngå arbeidsløshet	Chen (40), Asia Anan (35), Asia Jing (40), Asia
Entreprenørskap for å unngå undersysselsetting (underemployment)	Mariam (30), Russland Natalia (40), Russland Larisa (45), Russland
Entreprenørskap “fordi jeg ble bedt om å starte”	Lars (35) og Vibeke (35) EU - Vest Erik (45), EU Vest
Entreprenørskap for å bo i en foretrukket region	Hilda (55) og Jürgen (55), EU Vest Ahmed (35), Asia
Entreprenørskap som et foretrukket valg for kvinner og menn i tilfredsstillende lønnsarbeid	Olga, 45 (Russland) Anastasiya, 50 (Russland) Layla, 35 (Russland) Tiina, 35 (EU - Øst) Marja , 60 (EU Vest) Chotima, 40 (Asia) Valery , 50 (Russland) Viktoria, 50 (EU Vest) Eeva, 30 (EU Vest) Sabina (45) og Paul (45) Afrika Ali (30), Asia Vladimir (40), Russland Julius (45), Asia Mehmet (35), Asia

Betydningen av familie og partnerens støtte

- Gir emosjonell støtte
- Tar hovedansvaret for barna i oppstartsfasen
- Gir praktisk hjelp og støtte, noen jobber også gratis for partneren i oppstartsfasen
- Sørger for den faste inntekten i en overgangsfase
- Noen partnere går fullt og helt inn som ko-prenører (co-preneurs)

Empiriske eksempler

Entreprenørskap for å bo i en foretrukket region

- Ahmed: Jeg var på ferie i Finnmark i 2007, og jeg likte virkelig det jeg så. I tillegg bodde noen av mine venner der, og så var det en pizzarestaurant til salgs der. Jeg ble interessert i den. Så jeg kjøpte pizzeriaen, solgte alt i Oslo og flyttet til Finnmark. Det var ikke bare businessen som dro meg hit. Jeg liker også naturen her, både sommer og vinter.
- Forsker: Spennende! Hva er det du liker ved naturen her?
- Ahmed: Jeg elsker å fiske. Så jeg fisker en del. Ellers er det bare lettere å leve her enn i Oslo. Det er så nært naturen her. Det er lettere å kose seg ute og slappe av. Jeg foretrekker det i stedet for stresset i Oslo.

Å bidra til fremtidstro

Marja er en annen informant som la vekt på lokal tilknytning som en motivasjon for hennes og mannens avgjørelse om å starte egen virksomhet innen naturbasert turisme.

Deres mål var delvis at et tidligere fiskemottak skulle bli tatt vare på av historiske grunner, og det var å bidra til lokale arbeidsplasser og fremtidstro blant stedets ungdommer

Å gjøre noe meningsfylt for folk her

Layla (Arctic artist management / kulturopplevelser):

Vi hadde lyst til å gjøre noe sammen, gjøre noe for oss selv i form av økonomiske verdier som vi så potensialet for. Men også skape en verdi for samfunnet vi lever i. Kanskje ungene våre blir litt mer stolte av oss og alt det der. Vi hadde rett og slett lyst til å gjøre noe betydningsfullt og meningsfylt for folk her, samtidig som at vi ville leve av det.

Elementer: det arktiske, det nordlige, det samiske, det flerkulturelle nord

Lokalsamfunnet

- En stedlig dimensjon som er sentral i mange av informantenes fortellinger om oppstart av egen virksomhet handler om lokalsamfunnet (community)
- Lokalsamfunnet viser til hvordan innvandrerne opplever lokale inkluderings- og ekskluderingsmekanismer, og det handler om informantenes sosiale tilknytninger til innbyggere på deres nye bosted.
- Enkeltmenneskers *opplevelser av lokalsamfunnet på et sted* (sense of community) inkluderer både positive og negative erfaringer knyttet til det lokale sosiale miljøet.
- Lokalsamfunnet kan dermed forstås som et «sosialt rom» hvor tilknytning skapes

Lokalsamfunnet: fortellinger om støtte...

Daniela: «Det finnes ikke et lokalsamfunn i verden som har mer glasspynt i husene sine enn her i Berlevåg!»

Ingeborg og Jürgen: Og menneskene her, de var så... hjelpsomme. (...) I starten hadde vi et lite problem med matoppskrifter. Vi visste ikke hva folk spiser her. Så jeg fikk en voksen dame til å komme med gamle familieoppskrifter, så og lærte hun meg å lage finnmarksmat, pinnekjøtt, mølje...

Mai: Hvem var denne gamle damen, da?

Ingeborg: Det var en lokal dame som brukte å komme hit og drikke kaffe...

Jeg er på besøk her på en måte...

- Julius: Inntil nå har jeg levd halve livet mitt i her i (Finnmark). Du kan ikke forvente bare positivt og smil, ikke sant. Men stort sett får jeg det her. Folk har tatt vare på meg. Selvfølgelig er det litt sånn at om en innvandrer gjør noe galt, så er det noen som ikke klarer å skille, og så får du den i ansiktet at du også er en svarting! (...) Da er det ingen vits å spørre «Hva var det du sa?» og begynne å krangle. For jeg er på besøk her på en måte. Selv om jeg er norsk statsborger, så blir jeg aldri en ekte nordmann i folk sine øyne. Men jeg prøver så godt jeg kan å føle meg hjemme. Jeg takker for at jeg er her. Jeg kan ikke forvente mer.

...og fortellinger om svik

- «Jeg føler at samfunnet her har drept noe i meg. Det var kultur jeg kunne. Og det var viktig, for det var ingen andre som holdt på med det her.»

Når vi snakker om hvorfor hun sto på så lenge, hvorfor hun ikke ga seg før hun var utbrent, svarer hun:

- «Jeg tror det er fordi man har i bakhodet at man er jo bare en jævla utlending, ikke sant? Det er nok veldig mange komplekser der. Så det er det som gjør at man har prøvd å gjøre alle de tingene jeg har gjort. **Det har nok vært for at man har ønsket å bli satt pris på.»**

Positive betydninger av offentlige aktører

- Fant smutthull for å kunne garantere for mindre oppstartslån
- Ga gode råd og støtte: viktig at man har flere som tror på prosjektet
- Hadde på ulike måter bidratt til at informantene følte seg sett og anerkjent i ulike sammenhenger som «folk som hører til her»

Det offentliges bidrag for å fremme entreprenørskap...

Handler blant annet om:

- Å ta godt i mot innflyttere med og uten innvandrerbakgrunn. Dette handler om viktigheten av anerkjennelse for å få lyst til å starte egen virksomhet – kanskje særlig viktig på mindre steder
- Å tilby arbeidsplasser lokalt da entreprenørskap heller er et resultat av å ha blitt sett i det lokale arbeidsmarkedet enn et resultat av arbeidsledighet. Er man arbeidsledig som innvandrer i distrikts-Norge er det for mange lettere å flytte derfra
- Å anse entreprenørskap som et familieanliggende. Det er ikke en avgjørelse som tas av enkeltmennesker uavhengig av familien. Inkludere partneren i rådgivnings- og informasjonsmøter.
- Å bidra til å utvikle innvandrernes nettverk. Disse kan være både lokale, regionale, nasjonale, transnasjonale, og befinne seg både innenfor og gå på tvers av etniske «grenser».

Oppsummering

- Denne presentasjonen har pekt på fem *modes of entry* eller årsaker til entreprenørskap blant innvandrere i en rural kontekst.
- De aller fleste informantene, kvinnene umiddelbart, mennene når de får tenkt seg om, legger vekt på betydningen av familien og da særlig partnerens støtte og hjelp, særlig i oppstartsfasen
- Mange understreker betydningen av lokal tilknytning og ønsket om å bidra til utvikling på det nye bostedet
- Mens noen opplever at lokalsamfunnet har løftet dem frem, forteller andre om at de trår varsomt og “føler seg på besøk”, mens atter andre forteller om en opplevelse av svik.

- Min studie viser at noen innvandrere opplever en sårhet og en usikkerhet omkring hvorvidt de hører hjemme på sitt nye bosted
- Det er derfor svært viktig å se og anerkjenne innvandrere som ressurs for nærings- og stedsutvikling i ulike deler av landet.
- Her kan offentlige aktører som kommuner, fylkeskommuner, Innovasjon Norge, Imdi og andre bidra på en rekke forskjellige måter.
- Viktig: helhetlig arbeid i både planer og praksis

- Takk for oppmerksomheten! 😊

Ved spørsmål, ta kontakt med:

Mai.munkejord@uni.no

Litteratur:

- Brush, C. G., de Bruin, A., & Welter, F. (2009). A gender-aware framework for women's entrepreneurship. *International Journal of Gender and Entrepreneurship*, 1(1), 8-24.
- Simard, Myriam, and Birgit Jentsch. 2009. "Introduction: Key Issues in Contemporary Rural Immigration." In *International Migration and Rural Areas. Cross-National Comparative Perspectives*, edited by Birgit Jentsch and Myriam Simard, 1-16. Farnham, Burlington: Ashgate.
- Stone, Ian, and Cherrie Stubbs. 2007. "Enterprising expatriates: lifestyle migration and entrepreneurship in rural southern Europe." *Entrepreneurship and Regional Development* 19 (5):433-450.
- Zarrugh, Laura H. 2007. "From workers to owners: Latino entrepreneurs in Harrisonburg, Virginia." *Human Organization* 66 (3):240-248.

Mine publiseringer fra denne studien :

- (forthcoming) Munkejord, Mai Camilla: Rural immigrant entrepreneurship: An arena for new constructions of gender in Finnmark, northernmost Norway, in Helene Priested and Stine T. Faber (eds): *Global Confluences and Local Particularities. Remapping Gender, Place and Mobility in Nordic Peripheries*, Ashgate (chapter accepted, final editions)

Øvrige artikler er til fagfelleevaluering:

- Munkejord, M. C. (in reviewing). "When a co-ethnic community does not exist: Local and transnational networking among female immigrant entrepreneurs in a rural context." *European Urban and Regional Studies*
- Munkejord, M. C. (in reviewing). "Immigrant entrepreneurship contextualized: experiences with business-start-up among female immigrants in rural Norway." *Entrepreneurship and Regional Development*
- Munkejord, M. C. (in reviewing). "Might her work-life balance lead to his work-life stress and vice versa? Exploring gendered experiences of work-life balance and work-life stress among self-employed immigrant parents living in a welfare state." *Work, Employment & Society*
- Munkejord, M.C. (in reviewing). "Male immigrants and their experiences starting a business in a rural context: the importance of family and spatial embeddedness" *Int. Journal of Gender and Entrepreneurship*